

Водгук на даследчыцкую работу «Гаспадар зямлі Палатоўскай»

(аўтары: вучаніца 8 класа Ганна Кеда, вучаніца 6 класа Ксенія Васіленка, навуковы кіраўнік: наст. гіст. 1 кв. к. С.Я. Качаргін)

Даследчыцкая работа Г. Кеды і К. Васіленкі прысвечана тэме актуальнай, аднак вельмі спецыфічнай. Як слушна адзначаюць аўтары, большая ўвага заўсёды скіроўваецца на вайсковыя подзвігі, чым на плён не такой яскравай, але таксама важнай мірнай працы. Гераічныя ўчынкі заўсёды больш эфектныя, чым мірная праца, цяжкая і брудная, расцягнутая на гады. Але менавіта яна складае аснову жыцця грамадства. Такая праца патрабуе ад людзей якасцей асобага роду. Замест маланкавай рэакцыі і адвагі на першы план выступаюць упартасць, цягавітасць, руплівасць. Абіраючы такую «негераічную», «прыземленую» тэму, аўтары не шукалі лёгкага і простага шляху. Перад імі стаяла складаная задача пераканаўча давесці, што жыццёвы лёс сумленнага працаўніка вёскі таксама заслугоўвае належнага ўшанавання.

Трэба адзначыць юны ўзрост аўтараў — вучаніц 8 і 6 класаў. Абуджэнне цікавасці да гісторыі «малой радзімы» ў такім узросце можна толькі вітаць. Але даследчыцкая работа патрабуе пэўных ведаў і навыкаў, якіх аб'ектыўна няма ў вучаніц 8 і 6 класа, чым тлумачацца некаторыя недахопы работы. Акрамя таго, у тэксле сустракаюцца фразы накітала «была азнаёмлена» (с. 4), «вырашыла пацікавіцца» (с. 6), якія ўказваюць, што работу выконваў адзін аўтар.

Фармулёўка тэмы «Гаспадар зямлі Палатоўскай» была б удалай для мастацкай і публіцыстычнай літаратуры. Такі загаловак прыцягвае ўвагу чытача. У навуковага стыля, аднак, свае строгія патрабаванні, якія не залежаць ад узросту аўтараў. Назва павінна дакладна адлюстроўваць тэму. А з назвы «Гаспадар зямлі Палатоўскай» незразумела, аб кім ідзе размова. Навуковы стыль дазваляе выкарыстанне падзагалоўка. Так, фармулёўка «Гаспадар зямлі Палатоўскай: жыццёвы і працоўны пілях Анатоля Рыгоравіча Карнілава» (або аналагічная) спалучыла б публіцыстычную прыцягальнасць з навуковай дакладнасцю.

Структура работы лагічная і не выклікае пярэчанняў. Работа складаецца з Уводзінаў, асноўнай часткі з трох раздзелаў, Заключэння, Спіса выкарыстанай літаратуры і Дадаткаў. Афармленне назваў раздзелаў выклікае заўвагі. Лічбы 1.1., 1.2., 1.3. прастаўляюцца ў выпадках, калі работа мае складаную структуру і складаецца з некалькіх раздзелаў (1., 2., 3.), якія, ў сваю чаргу, падзяляюцца на падраздзелы 1.1., 1.2., 2.1., 2.2. і г.д. У выпадку рэцэнзуемай работы замест 1.1., 1.2., 1.3. павінны быць 1., 2., 3.

Ва ўводзінах аўтары, як і належыць, вызначаюць актуальнасць тэмы, фармулююць аб'ект і прадмет, мэту і задачы даследавання, пазначаюць выкарыстаныя метады. Фармулёўкі аб'екта і прадмета даследаванняў не выклікаюць пярэчанняў, чаго нельга сказаць аб задачах. Папаўнение матэрыяламі экспазіцыі краязнаўчага музея школы і пропаганды працоўных подзвігаў могуць выступаць у якасці задач школьнага гуртка, але не ў якасці задач даследавання. Вылучаныя аўтарамі тэарэтычны, эмпірычны і статыстычны «метады» на самой справе не асабнія метады, а групамы метадаў. Зразумела, што патрабаваць ад вучаніц 8 і 6 класа ведання метадалогіі навуковага даследавання, якая вывучаецца ў якасці асбнай дысцыпліны ў ВНУ, немагчыма (гэта

поле дзейнасці для кіраўніка). Аднак калі работа пазначаецца як даследчыцкая, яна мусіць адпавядаць адпаведным крытэрыям.

Метады даследавання не павінны выкарыстоўвацца адвольна, іх выкарыстанне абмежавана даволі жорсткай працэдурай. Так, калі аўтары праводзяць анкетаванне (відаць, гэта і ёсьць згаданы статыстычны метад) і прыходзяць да высноў, што 30% школьнікаў і 80% дарослых ведаюць герояў працы, якія працавалі ў саўгасе «Палата», то трэба пазначаць дакладную фармулёўку пытання (а яна адразніваецца на с. 6 і с. 14), колькасць апытаных (апытана 100% дарослых — гэта 5 чалавек або 50), рэгіён даследавання.

Аб'ём аспоўнай часткі работы складае няпоўных 6 старонак, што замала для даследавання.

Першы раздзел работы мае назову «Кароткая біяграфічная даведка». Над назовай маеца вылучаны тлустым шрыфтом сказ «Біяграфічныя звесткі». Раздзел, сапраўды, кароткі — менш за $\frac{1}{2}$ старонкі, што робіць яго асобным структурным элементам хіба фармальна.

Другі раздзел работы «Гаспадар зямлі Палатоўскай» мае назову «Гаспадар зямлі Палатоўскай». Такое супадзенне фармулёвак недапушчальнае, бо ўзнікае пытанне, навопыт патрэбныя астатнія раздзелы? Раздзел з'яўляецца самым вялікім у работе — 3 старонкі. Па-сутнасці, другі раздзел з'яўляецца разгорнутым апавяданнем аб працоўнай дзейнасці А. Карнілава, г.зн., пашыранай версіяй першага раздзела.

Трэці раздзел называецца «Успаміны сяброў па працы» і займае няпоўныя 2 старонкі. Прыведзены ўспаміны сябра і таварыша па працы У.П. Цыпліякова, вучня М. Каваленкі, агранома У.І. Батуры, жонкі М.А. Карнілавай. Пры гэтым амаль трэць раздзела 2 таксама займаюць успаміны, на гэты раз настаўніцы Л.А. Качарагінай або выступце А.Р. Карнілава.

З працы незразумела, размаўлялі з гэтымі людзьмі аўтары работы або ўзялі ўжо апублікованыя цытаты з газет. У першым выпадку гэта істотны шлюс работы (пры належнай фіксацыі). Аднак, самі ўспаміны не могуць складаць змест раздзела работы, а павінны выносіцца ў дадатак. Аўтары даюць інфармацыю то ад першай асобы, то ў пераказе. Так, жонцы Р.А. Карнілава М.А. Карнілавай прыпісваюць наступныя слова: «Добрая ў Анатоля Рыгоравіча і сям'я. жонка Марыя Андрэеўна працавала ў паліводстве...». Атрымліваецца, яна гаворыць аўтаму ў трэцій асобе? Чаму ўспаміны жонкі А.Р. Карнілава М.А. Карнілавай даюцца сярод успамінаў «сяброў па працы», на апошнім месцы — пасля сябра, вучня і агранома?

У раздзелах няма высноў, інфармацыя скампілявана з некрытычным выкарыстаннем публіцыстычных клішэ перыяду «развітога сацыялізму». Адсюль можна вызначыць асноўную крыніцу інфармацыі: газету «Сцяг камунізму». Афармление тэксту не выклікае пытанняў. Работа ўтрымлівае нязначную колькасць памылак. Спасылкі на крыніцы і літаратуру ў тэксце адсутнічаюць, што з'яўляецца грубым недахонам. Можна выказаць меркаванне, што аўтары працавалі не з самімі газетамі, а з падборкамі газетных выразак. Дарэчы, указанне пад адным пунктам газеты «Сцяг камунізму» за 1973–1985 гг. з'яўляецца недапушчальным — трэба ўказваць канкрэтныя выкарыстаныя артыкулы, іх аўтараў, нумары, афармляючы гэта належным чынам.

У Заключэнні павінны падводзіцца вынікі работы. Аўтары ставілі наступную мэту: «Роля працоўнага выхавання моладзі на прыкладзе перадавога механізатора саўгаса

“Палата” Карнілава Анатоля Рыгоравіча». З заключэння не бачна, лічань яны гэту мэту дасягнутай або не. Відавочна, што ў працэсе напісання работы аўтары забылі або паставленай мэце і распавядалі аб асобных фактах біяграфіі А.Р. Карнілава, а не аб яго ролі ў працоўным выхаванні моладзі. З «многіх вучняў і паслядоўнікаў» А.Р. Карнілава (с. 8) аўтары прывялі меркаванне аднаго М. Каваленкі (с. 9). Змест работы, т.ч., не адпавядае паставленай мэце.

Работа ўтрымлівае значную колькасць дадаткаў (11 старонак). Пры гэтым у змесце яны чамусыці назначаны проста як Дадатак. Дадаткі з'яўляюцца цікавым візуальным дапаўненнем работы. Істотны плюс — на іх маюцца спасылкі ў тэксле. Разам з тым, афармленне некаторых дадаткаў мае значныя хібы. Чаму дадатак, зменшчаны на с. 13, атрымаў № 0, а не 1? Чаму фотаздымак невядомага мужчыны (магчыма, А.Р. Карнілава?) зменшчаны паміж загалоўкам «Дзяржаўныя ўзнагароды» і «Ордэн Працоўнага Чырвонага Сцяга» (с. 13)? Чаму фотаздымкі А.Р. Карнілава разменшчаны не ў храналагічнай паслядоўнасці, а адвольна і ўперамешку з ганаровымі граматамі і фотаздымкамі іншых людзей? Чаму дадатак 5 (2 фотаздымкі) супадае з дадаткам 9 (аднак, над рознымі назвамі)? Чаму асобныя фотаздымкі падаюцца з нарушанымі пропорцыямі, нагадваючы карыкатуры (дадатак 14, дадатак 15, дадатак 16)?

Работа робіць уражанне задзелу, які можа ператварыцца ў сапраўдную даследчыцкую работу пры ўмове сістэматычнай мэтанакіраванай працы на працягу некалькіх гадоў. Аўтарам і кірауніку для пачатку варта ўважаць увагу апытанню аднавіскоўцаў і родных А.Р. Карнілава, якія памятаюць яго, з дакладнай аўдыё- або відэафіксацияй. Асоба, узнагароджаная выпэйшым савецкім ордэнам — Ордэнам Леніна — вартая большага, чым кампіляцыя газетных артыкулаў 1970–1980-х гг. без нейкага асэнсавання.

Аналіз разгледжанай работы дазваляе зрабіць наступныя высьновы:

1. структура і афармленне работы не выклікаюць пярэчанняў;
2. паставленая аўтарамі мэта работы не выканана і ў прапануемай рэдакцыі не магла быць выканана наяўнымі сіламі;
3. маюцца памылкі ў вызначэнні задач даследавання;
4. метады даследавання вызначаны некарэктна;
5. у тэксле адсутнічаюць спасылкі на выкарыстаныя крыніцы і літаратуру;
6. работа не з'яўляецца даследчыцкай па сваёй сутнаці: аўтары адкрываюць суб'ектыўна новую для іх інфармацыю, аднак гэта не з'яўляецца даследаваннем.

Такім чынам, работа Ганны Кеды і Васіленкі Ксеніі заслугоўвае высокай адзінкі ў якасці першага кроку ў навукова-даследчыцкай дзеянасці, асабліва калі ўлічыць іх узрост. Улічваючы хутчэй публіцыстычны, чым навуковы, стыль работы, аўтарам можна парапіць скараціць тэкст і прапанаваць яго для публікацыі ў раённую газету «Полацкі веснік» (сучасная назва ўзгаданай газеты «Сцяг камунізму»).

17.12.2014

Рэцензент:

старшы выкладчык кафедры гісторыі і турызму
Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта,
магістр гістарычных навук
В.У. Чараўко